

Гендерний вимір пандемії COVID-19

Оксана Кисельова, керівниця Проєкту
«Гендерне бюджетування в Україні»

<http://grbproject.org>

ГОБ
проєкт

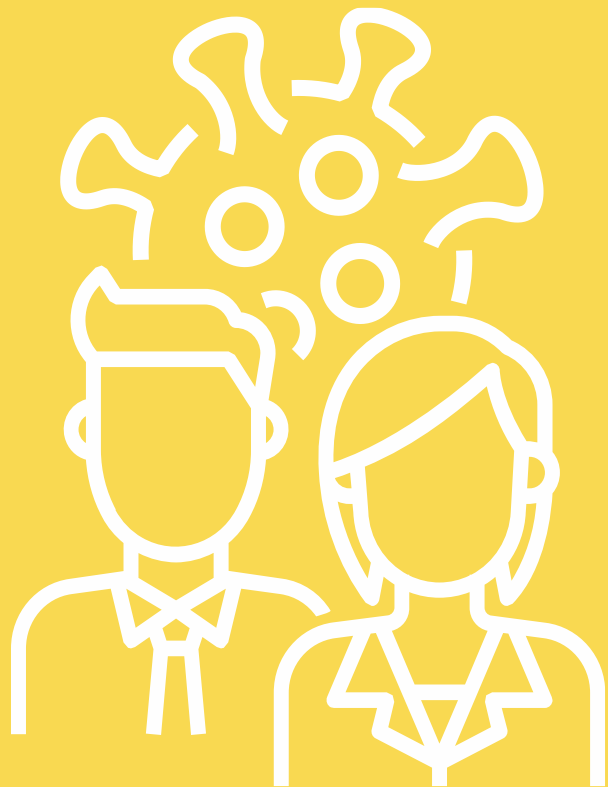
МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСІВ
УКРАЇНИ

Швеція
Sverige

NIRAS

CPM

Мета аналізу ґендерного впливу

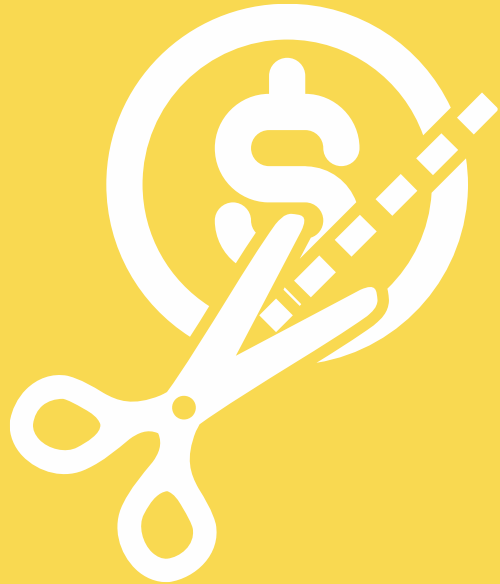
Дослідити, як криза по-різному впливає на жінок і чоловіків в сферах зайнятості, соціального захисту, домашнього насильства, охорони здоров'я.

Розробити рекомендації уряду та роботодавцям для прийняття ґендерно чутливих рішень, спрямованих на подолання пандемії COVID-19.

Внесення змін до Державного бюджету України

- ✓ За рахунок державного бюджету створено фонд боротьби з коронавірусною інфекцією.
- ✓ На діяльність цього фонду спрямовано **64,7 мільярда гривень.**

Скоротили фінансування за напрямками

- ✓ Пільги та субсидії – на 8,2 млрд грн.;
- ✓ фінансування Державного фонду регіонального розвитку – на 2,6 млрд. грн.;
- ✓ розвиток фізичної культури і спорту – на 2,3 млрд. грн.;
- ✓ субвенція на розвиток об'єднаних територіальних громад – на 2,1 млрд. грн.;
- ✓ функціонування Фонду енергоефективності – на 1,0 млрд. грн.;
- ✓ субвенція на соціальний захист педагогічних працівників – на 1,55 млрд. грн.;
- ✓ виплата допомоги багатодітним і малозабезпеченим сім'ям, особам з інвалідністю тощо – на 1, 3 млрд. грн.;
- ✓ перепис населення – на 1,2 млрд. грн.;
- ✓ субвенція на місцеві вибори – на 1,15 млрд. грн.;
- ✓ субвенція на реалізацію програми «Спрможна школа для кращих результатів» – на 1,0 млрд. грн.

Найбільший негативний вплив зазнали:

Культура та мистецтво

Освіта та наука

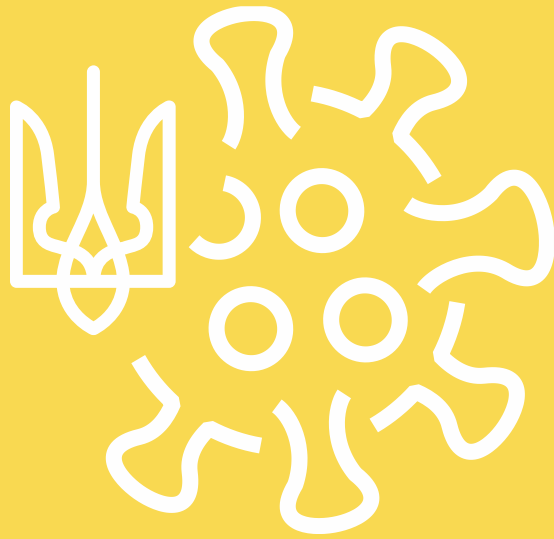
Фізична культура
та спорт

Сфера соціального
захисту та соціального
забезпечення

Розвиток об'єднаних
територіальних громад

Заходи уряду на запобігання поширення COVID-19

- ⓪ Заборонено «роботу ... закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів, інших закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, торговельного і побутового обслуговування населення»
- ⓪ Забороно перевезення пасажирів автомобільним транспортом в міському, приміському, міжміському та ін. сполученнях, а також залізничним транспортом.

Гендерний вплив заходів на зайнятість та доходи

Жінки складають переважну більшість штатних працівників в таких галузях:

67,3%

харчування

84,6%

поштова і кур'єрська діяльність

71,9%

фінансова і страхова діяльність

78,0%

освіта

82,8%

охорона здоров'я

68,0%

мистецтво, спорт, розваги та відпочинок

67,8%

діяльність у сфері творчості, мистецтва та розваг

79,1%

функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури

Гендерний вплив заходів на зайнятість та доходи

Жінки становлять більше 60% керівників юридичних осіб-підприємців у сферах туристичних послуг, функціонування театральних та концертних залів, освіти, перукарень та салонів краси.

В сфері надання послуг перукарнями та салонами краси жінки складають 94% ФОПів.

Жіноче безробіття

На кінець травня 2020 року кількість зареєстрованих безробітних становила 511 388 осіб.

Кількість безробітних збільшилася на понад 210 тисяч, або майже на 59% у порівнянні з відповідним періодом минулого року.

Жінки становлять 57,3 % від загальної кількості зареєстрованих безробітних.

За професіями найбільшу групу зареєстрованих безробітних становлять працівники сфери торгівлі, громадського харчування та послуг, де найбільше сконцентровані жінки.

Кількість вакансій для цієї групи становить лише 2,9% від загальної кількості вакансій.

Чоловіче безробіття

В сфері транспорту чоловіки складають 68,2% штатних працівників, а також значну більшість керівників приватних підприємств в цій галузі.

Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування на промислових підприємствах, а також з керування транспортними засобами становлять другу за численністю групу зареєстрованих безробітних.

Кількість вакансій для цієї групи становить 18,3% від загальної кількості вакансій.

Можливість виживання

Середньомісячна заробітна плата:

- сфера освіти і науки – 6 983 грн.
- функціонування бібліотек, архівів, музеїв та інших закладів культури – 6 312 грн.
- сфера громадського харчування - 5 568 грн.
- сфера транспорту – 10 206 грн.

Гендерний розрив в оплаті праці між цими галузями становить 38-45%.

При нижчому рівні доходу в людини, відповідно, менше заощаджень.

«Запас потужності» гідно пережити кризу в жінок набагато менший, ніж у чоловіків.

Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник. Київ: Державна служба статистики, 2019. – стор.58.

Заходи уряду України для підтримки бізнесу

- ✓ фізичні особи-підприємці тимчасово звільняються від нарахування та сплати єдиного соціального внеску;
- ✓ введено мораторій на проведення перевірок бізнесу контролюючими органами;
- ✓ забороняється накладати штрафи за порушення податкового законодавства;
- ✓ введена заборона на виселення орендарів житла за несплату комунальних послуг та не нараховуються штрафи і пеня за несплату комунальних послуг;
- ✓ фізичні особи звільняються від сплати штрафів і пені за порушення договорів споживчого кредитування;
- ✓ працівники малих і середніх підприємств, за якими роботодавець зберігає робочі місця, можуть отримувати часткові виплати з безробіття;
- ✓ відстрочені виплати іпотечних кредитів;
- ✓ юридичні особи та фізичні особи-підприємці звільнені від сплати земельного податку або орендної плати за земельну ділянку;
- ✓ запроваджено додатковий компонент у рамках державної програми «Доступні кредити 5-7-9%», яка стартувала 1 лютого 2020 року.

Підтримка бізнесу

- На жаль, програма «Доступні кредити» не запрацювала на повну потужність.
-
- За 3 місяці видано 451 кредити на загальну суму 276 млн грн. Це дуже мало.
- Банки не хочуть брати на себе ризики видачі кредитів.
- У жінок обмежений доступ до кредитів, тому що немає майна під заставу.

Рекомендації

- Надати цілеспрямовану підтримку підприємцям та співробітникам тих сфер, які зазнали найбільших втрат під час карантину.
- Запровадити механізм компенсації відсотків за кредитами, строк сплати яких припадає на період, що закінчується останнім числом місяця, в якому завершується дія карантину.
- Розробити стратегію економічного оздоровлення після виходу з карантину, яка базуватиметься на принципах ґендерної рівності, недискримінації та уповноваження жінок як передумовах стійкої посткризової економіки.
- Цілеспрямовано створювати робочі місця для працевлаштування жінок.
- Прийняти державну програму на підтримку розвитку жіночого підприємництва та надання відповідної інституційної допомоги.
- Запровадити систему збору даних щодо потреб жінок-підприємниць у навчанні на всіх етапах (від початку діяльності підприємства до стрімкого зростання).

Вплив карантинних заходів на розподіл домашньої роботи та догляд за дітьми під час карантину

- ✔ Українські жінки в середньому витрачають на виконання домашньої роботи 24,6 годин на тиждень.
- ✔ У чоловіків середній показник витрат часу на домашню роботу - 14,5 години на тиждень.
- ✔ Результати опитування «Емоції і поведінка українців на карантині», проведеного Соціологічною групою «Рейтинг», показали, що серед опитаних 36% жінок і 28% чоловіків стали частіше готувати їжу; 41% жінок і 27% чоловіків частіше займатися домом і прибиранням.

Рекомендації

- Уряду при плануванні заходів на подолання COVID-19 брати до уваги підтримку працюючих батьків з дітьми.
- Роботодавцям проводити дружню до сім'ї політику, яка включає:
  - - гнучкий графік роботи: віддалену роботу, скорочений робочий тиждень або надання гарантованої довгострокової відпустки для того, щоб працівники мали можливість доглядати за дітьми;
  - - надання дистанційної психологічної підтримки працюючим батькам та їхнім дітям, що може включати бесіди, вправи, ігри та інші заходи.
- Проводити широкі просвітницькі кампанії щодо гармонізації професійного, сімейного і приватного життя, рівного розподілу репродуктивної праці та активної участі чоловіків у виконанні батьківських обов'язків.
- Провести національне дослідження щодо розподілу часу на виконання домашньої та доглядової праці жінками та чоловіками.
- Оцінити вартість неоплачуваної праці в Україні та її вклад у ВВП країни.

Соціальний захист людей пенсійного віку

- ✓ Станом на 31.12.2019 в Україні налічувалось 11,3 млн пенсіонерів, з яких 7,5 млн (66,3%) становлять жінки.
- ✓ Із загальної кількості пенсіонерів 35,5% отримують до 2 000 грн, 34,2% – від 2 000 до 3 000 грн, 12,4% – від 3 000 до 4 000 гривень.
- ✓ Пенсіонери, розмір пенсії яких менше 5 тисяч гривень надали **одноразову** грошову допомогу у розмірі **1000 грн**.
- ✓ Під час дії карантинних заходів більше 300 тисяч пенсіонерів, які проживають на територіях, не підконтрольних Україні, не можуть отримати свої пенсії, оскільки діють обмеження на перетин лінії розмежування.

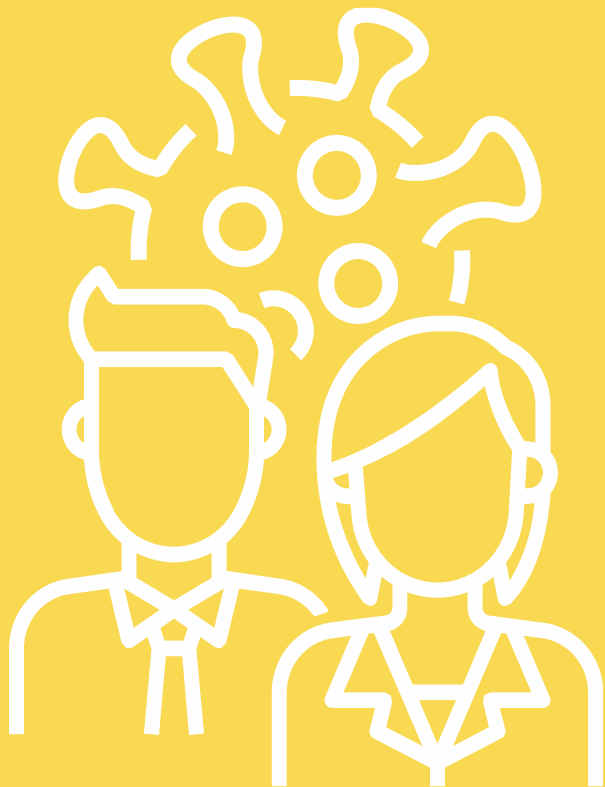
Соціальний захист людей пенсійного віку

- ✔ Поштові відділення, на яких пенсіонери отримують пенсії, становлять значний ризик зараження коронавірусом, оскільки, як правило, вони переповнені людьми, серед яких можуть бути хворі.
- ✔ Введення карантинних заходів матиме вплив на розмір майбутніх пенсій та термін виходу на пенсію жінок та чоловіків, які втратили роботу і доходи.

Рекомендації

- Забезпечити пенсією осіб, які проживають на непідконтрольних Україні територіях.
- Вжити заходи безпеки, щоб мінімізувати ризик зараження людей похилого віку при отриманні пенсій у поштових відділеннях, зокрема, починати виплату пенсій на декілька днів раніше, щоб уникнути занепокоєння; встановити різні дні виплати пенсій для різних категорій пенсіонерів, щоб не допустити одночасного скупчення великої кількості людей; надати пріоритет пенсіонерам перед іншими людьми, які здійснюють готівкові перекази тощо.
- Поширювати серед пенсіонерів інформацію щодо можливості отримати послугу із доставки пенсії додому або делегувати право отримання пенсії третім особам.
- Банкам забезпечити пріоритетний доступ до банкоматів людям похилого віку для отримання пенсій. Поширювати інформацію щодо переваг та безпеки електронних пенсійних виплат.
- Провести реформу пенсійної системи: запровадити обов'язкову професійну накопичувальну пенсійну систему.
- Забезпечити зростання середнього розміру пенсії.
- Розробити систему заходів та стимулів для залучення осіб пенсійного віку, зокрема жінок, до ринку праці.

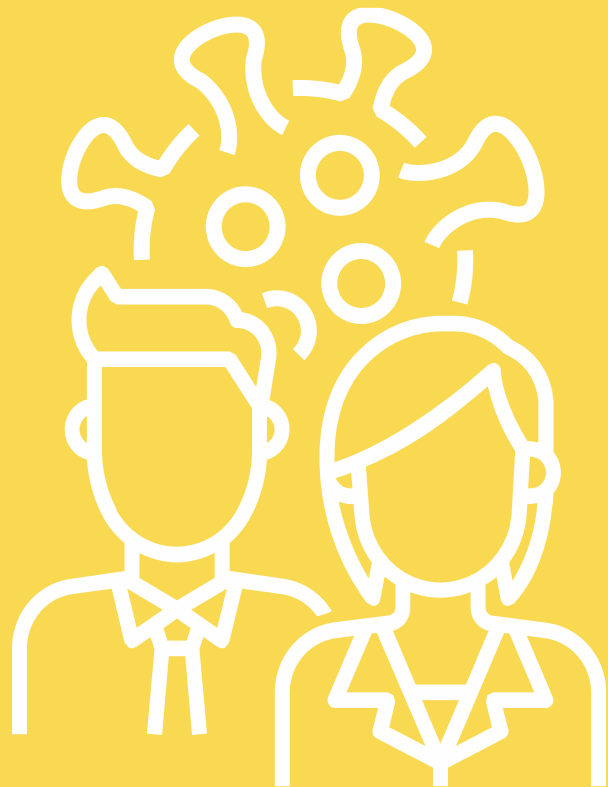

Соціальний захист вразливих груп населення під час пандемії COVID-19

Виплату допомоги на дітей на період карантину та на один місяць після дати його відміни можуть отримати фізичні особи-підприємці, які належать до **першої і другої групи** платників єдиного податку та сплачували єдиний соціальний внесок.

Такою допомогою може скористатися близько 300 тисяч сімей.

Вона надаватиметься на кожну дитину до 10 річного віку у розмірі прожиткового мінімуму (для дітей віком до 6-ти років – 1 779 грн; для дітей віком від 6-ти до 10-ти років – 2 218 гривень)

Соціальний захист вразливих груп населення під час пандемії COVID-19

ФОПи, які належать до **третьої групи** платників податків, також можуть надавати послуги в сферах громадського харчування, діяльності у сфері культури та спорту, відпочинку та розваг, обслуговування конференцій, готельного сервісу, торговельного і побутового обслуговування населення – тобто, саме тих сферах, які зазнали найбільшої втрати прибутку та стагнації в період карантину.

Соціальний захист вразливих груп населення під час пандемії COVID-19

- ✓ Для громадян, які втратили роботу спрощено доступ до отримання державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Допомога включає доплати на кожну дитину.
- ✓ Середньомісячній розмір допомоги для малозабезпеченої сім'ї, в якій виховуються неповнолітні діти, становитиме від 2800 до 3020 гривень.
- ✓ 15% від всіх матерів становлять жінки, які виховують неповнолітніх дітей без чоловіків.
- ✓ З них 43% економлять на їжі та/або одязі, тоді як серед одружених матерів неповнолітніх дітей таких 25%.
- ✓ Ці жінки мають бути в фокусі для надання підтримки під час карантину.

Рекомендації

- Поширити виплату допомоги на дітей на період карантину та на один місяць після дати його відміни на ФОПів третьої групи платників єдиного податку.
- Надати адресну підтримку жінкам, які виховують неповнолітніх дітей без чоловіків і втратили роботу під час карантину.
- Посилити адресність надання житлової субсидії населенню, спрямовуючи її найбільш незахищені категорії громадян.
- Стимулювати економічну активність та зайнятість малозабезпечених сімей – одержувачів державної соціальної допомоги через зміну механізмів надання соціальної допомоги.

Проблеми ВПО

Втрата роботи

Скорочення або відсутність доходу

Неможливість оплати оренди житла

Більша економічна та соціальна вразливість жінок, які вимушені були переселитися

Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб (ВПО)

Уряд прийняв рішення щодо надання соціальної підтримки ВПО в період дії карантину та протягом 30 днів з дня відміни карантину:

- ☑ не припиняти виплату **щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання**, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, якщо закінчився її шестимісячний строк в період дії карантину та протягом 30 днів з дня відміни карантину. Призначення грошової допомоги на наступний шестимісячний строк здійснюється без подання відповідної заяви та документів;
- ☑ забороняється прийняття рішення про скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;
- ☑ забороняється здійснення контролю за проведенням соціальних виплат ВПО за місцем їхнього фактичного проживання;
- ☑ забороняється зупинення акціонерним товариством “Державний ощадний банк України” видаткових операцій за поточним рахунком у разі не проходження фізичної ідентифікації одержувачем соціальних виплат.

Жінки ВПО

- ✓ Жінки ВПО втричі частіше за чоловіків проживають у багатодітних родинах, майже удвічі – у малозабезпечених, та на 9% частіше – у сім'ях, які перебувають у складних життєвих обставинах.
- ✓ Жінки ВПО частіше відчувають брак коштів та змушені заощаджувати навіть на харчуванні, часто фінансово залежать від чоловіків та членів родини.
- ✓ На жінках ВПО лежить додаткове навантаження по забезпеченню виховання неповнолітніх дітей (41,6 % жінок та 27,1 % чоловіків проживає разом з дітьми до 18 років).
- ✓ Переважна більшість (79%) безробітних ВПО, які активно шукають роботу, є жінками.
- ✓ Під час карантину всі ці проблеми тільки загострились, оскільки багато жінок ВПО позбавились роботи, скоротились або взагалі зникли доходи, зросло навантаження домашньої та доглядової праці.

Рекомендації

- Забезпечити цільовою адекватною фінансовою допомогою жінок ВПО, які втратили роботу під час карантину.
- Забезпечити засобами індивідуального захисту і гігієни жінок та чоловіків ВПО, які проживають у колективних центрах.
- Проводити інформаційні кампанії в приймаючій громаді для запобігання маргіналізації, стигматизації та дискримінації ВПО під час пандемії COVID-19.
- Розробити систему стимулів для роботодавців для працевлаштування жінок, які постраждали внаслідок війни на сході України.

Домашнє насильство: ризик зростання під час пандемії COVID-19

За офіційними даними Національної поліції України в першому кварталі 2020 року виявлено більше осіб, які вчинили насильство в сім'ї, не виконали захисний припис або не пройшли корекційну програм, порівняно з відповідним періодом 2019 року:

21 762 особи
2019 рік

25 495 осіб
2020 рік

Зросла і кількість складених адміністративних протоколів в першому кварталі відповідних років:

33 287 – 2020 рік; 27 683 – 2019 рік*

Інформація про стан застосування законодавства про адміністративну відповідальність органами Національної поліції за 3 місяці 2020 року. Офіційний сайт Національної поліції.

<https://www.npu.gov.ua/materials/vidkriti-dani/Informacziya-pro-stan-zastosuvannya-zakonodavstva-pro-administrativnu-vidpovidalnist-organami-nacjonalnoji-policziji-za-3-misyaczi-2020-roku/>

Домашнє насильство: ризик зростання під час пандемії COVID-19

Зростає ізоляція жінок, дітей, осіб з інвалідністю та літнього віку з членами сім'ї, схильними до насильства.

Затрудняється доступ до каналів зв'язку із соціальними працівниками, співробітниками правоохоронних органів, родичами та знайомими, членами неурядових організацій, які зможуть допомогти у випадку насильства.

За закритими дверима кривдник відчуває свою безкарність.

Співробітники системи органів та установ, що здійснює заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насиллю, мають меншу змогу контролювати вразливі сім'ї, адже багато з них залучено до боротьби із коронавірусною інфекцією.

Заходи МВС

- ✓ **Оновлення чат-боту #ДійПротиНасильства** використовуючи месенджер Телеграм.
- ✓ Користувачі можуть отримати **інформацію щодо контактів служб допомоги на регіональному рівні: соціальних служб та територіальних підрозділів Національної поліції України.**
- ✓ Чат-бот встановили вже більше 2 500 користувачів Телеграм, 86% яких залишили чат-бот у себе в додатку, що свідчить про високий рівень зацікавленості.
- ✓ Хто користується Телеграм?

Рекомендації

- Заходи, які розробив уряд щодо самоізоляції, мають включати рекомендації по захисту тих, хто переживає вдома загрозу насильства.
- Інформація щодо кроків, які допоможуть впоратись із ситуацією домашнього насильства під час карантину, має розповсюджуватись всіма можливими каналами.
- Активізувати поширення інформації про те, що домашнє насильство є кримінальним злочином і тягне за собою відповідальність.
- Уряд та органи місцевого самоврядування мають докласти зусиль для виявлення всіх жінок і дітей, які пережили насильство в умовах карантину.
- Необхідно передбачити зростання попиту на послуги щодо подолання наслідків насильства після завершення карантину і передбачити відповідне фінансування.
- Шляхом соціального замовлення спрямувати фінансування на недержавні інституції та неурядові організації, які надають послуги жертвам насильства.

Гендерні проблеми в сфері охорони здоров'я під час пандемії COVID-19

Розподіл зареєстрованих хворих за віковими групами:

- 0-17 років – 7%;
- 18-29 років – 12%;
- 30-49 років – 35%;
- 50-69 років – 37%;
- 70+ – 9%.

Гендерні проблеми в сфері охорони здоров'я під час пандемії COVID-19

В середньому в квітні 2020 лікарні були забезпечені на 71,5 % обладнанням та на 62,9% засобами індивідуального захисту

Жінки становлять більш, ніж 80,0 % штатних працівників в галузі охорони здоров'я.

Медичний та допоміжний персонал, який надає послуги хворим на коронавірус, стикається з недостатньою забезпеченістю засобами індивідуального захисту.

Оскільки жінки складають переважну більшість медичного і допоміжного персоналу, вони зазнають більшого ризику захворіти на COVID-19.

Кожний п'ятий із захворівших на коронавірус в Україні є медичним працівником

**Гендерний розрив у
заробітній платі
становить**

11.1%

Гендерні проблеми в сфері охорони здоров'я під час пандемії COVID-19

Заробітна плата в галузі охорони здоров'я – одна з найнижчих серед усіх галузей (у 2018 році: 5 723 грн. на місяць – у жінок, 6 441 грн. – у чоловіків).

Верховна Рада України прийняла закон, який передбачає додаткові доплати у розмірі 300 % до заробітної плати медичним та іншим працівникам, які безпосередньо задіяні в боротьбі з коронавірусом

Попри рішення уряду щодо доплати до заробітної плати медичним та іншим працівникам, які безпосередньо зайняті на роботах з ліквідації COVID-19, медики зазнали затримки виплат.

Гендерні проблеми в сфері охорони здоров'я під час пандемії COVID-19

Обмежений доступ до медичних послуг людей похилого віку, більшість яких складають жінки.

35,4 % домогосподарств, очолюваних жінками старше 59 років, не можуть отримати медичну допомогу, придбати ліки та медичне приладдя.

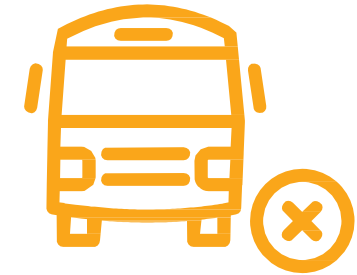
Враховуючи те, що в Україні вікова група 50-69 років складає більше третини хворих на коронавірус, саме вони є групою ризику щодо отримання вчасної і кваліфікованої допомоги.

Є свідчення того, що лікарні відмовляються госпіталізувати літніх жінок і чоловіків під час коронавірусу

Гендерні проблеми в сфері охорони здоров'я під час пандемії COVID-19

Сільське населення має обмежений доступ до послуг у галузі охорони здоров'я.

Заборона транспортних перевезень посилює цю проблему.

Рекомендації

- Запровадити страхування медичних працівників на випадок інфікування коронавірусом.
- Забезпечити в повному обсязі медичний та допоміжний персонал засобами індивідуального захисту. Забезпечити вчасне погашення заборгованості по заробітній платі медичним працівникам. Забезпечити вчасні додаткові виплати медичним працівникам, які задіяні в боротьбі з коронавірусом.
- Під час пандемії COVID-19 запровадити мобільні медичні пункти для забезпечення доступу сільського населення до послуг у галузі охорони здоров'я.
- Підвищити рівень оплати праці у галузі охорони здоров'я та поліпшити умови праці медичного персоналу.
- Проаналізувати рівень доступу жінок і чоловіків, які належать до різних вікових і соціальних груп, до послуг охорони здоров'я під час COVID-19.
- Проаналізувати вплив соціально-економічної нерівності на відмінності у стані здоров'я між жінками та чоловіками і використати дані для подальшого планування.

Висновки

- Жінки сконцентровані у галузях, які найперші зазнали негативного впливу від скорочення фінансування з державного бюджету та запровадження карантинних заходів
- Скорочення фінансування сфери соціального захисту призвело до подальшого зuboжіння найуразливіших верств населення.
- Через соціальну ізолюваність зріст рівень домашнього насильства, жертвами якого переважно є жінки та літні люди.
- Зросло навантаження на жінок по виконанню домашньої роботи та наглядової праці.
- Жінки мають більший ризик захворіти на коронавірус, оскільки вони становлять переважну більшість медичних працівників та допоміжного персоналу, які надають допомогу хворим.

Висновки

- Чоловіки зазнали негативного впливу від пандемії та карантинних заходів через скорочення економічної діяльності, зокрема, в сфері транспортних перевезень, в якій вони становлять переважну більшість працівників та керівників.
- Чоловіки мають нижчу спроможність до соціальної адаптації: вони болісніше переживають втрату роботи, зниження рівня доходів та соціального статусу.
- Реакцією чоловіків часто є депресія та асоціальна поведінка (про що свідчить зростання рівня домашнього насильства), вживання більшої кількості алкоголю (що підтверджують соціологічні опитування) та наркотиків.

Дякую за увагу!